

## Tractament medicoquirúrgic de les disfonies

2014/2015

Codi: 101723

Crèdits: 6

| Titulació         | Tipus | Curs | Semestre |
|-------------------|-------|------|----------|
| 2500893 Logopèdia | OT    | 4    | 0        |

### Professor de contacte

Nom: Juan Lorente Guerrero

Correu electrònic: Juan.Lorente@uab.cat

### Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

### Equip docent

Marc Pellicer Sarasa

### Prerequisits

No es precisa prerequisits oficials.

Es convenient que l'alumne tingui coneixements generals en anatomia i fisiologia dels òrgans que componen el sistema fonatori: boca, nas, faringe, laringe, tràquea, bronquis, pulmons i diafragma. Però també es important el coneixement anatòmic i fisiològic del sistema nerviós com sistema integrador de les informacions sensibles i executor de les respostes motores del sistema fonatori.

Tanmateix, és precís conèixer les relacions dels sistema fonatori i el sistema nerviós en la producció del llenguatge, de la parla i de la veu.

D'altra banda, es necessari que l'estudiant disposi de coneixements sobre les pròpies alteracions de la veu: disfonies, disglòssies, rinolàlies, etc.... Deu saber diferenciar bé les diverses patologies per entendre el tractament mèdic i quirúrgic de les mateixes.)pco> LA NOTA MÍNIMA PER APROVAR LA MATÈRIA ÉS UN 5 A CADA EXAMEN TIPUS TEST. NO ES FARÀ MEDIA.

**Representará el 60% de la nota de la asignatura.**

**Prácticas del hospital:** Se evaluará la asistencia e implicaciones del alumno, la exposición, entrega y defensa del caso clínico. Esto supondrá un 30% de la nota final.

La asistencia a Todas las prácticas será obligatoria para aprobar la asignatura y supondrá un 10% de la nota final.

**Nota final de la asignatura** estará conformada por la siguiente formula: Contenido teórico equivale al 60% + Caso clínico supone el 30% de la nota final + la asistencia a las prácticas equivale al 10% de la nota final.

**Estudiante presentación:** Cuando el estudiante en el conjunto de evidencias de Aprendizaje del contenido TEORICO obtiene una NOTA IGUAL O a 5 puntos.

**Superación de la asignatura:** Cuando el estudiante se ha presentación a Todas las Pruebas obteniendo una puntuación mínima de 5.

**Prueba de reevaluación:** Sera la semana 19 y tendrán opción a la reevaluación los estudiante que tras realizar el examen **DEL CONTENIDO teórico TENGAN UNA NOTA IGUAL O SUPERIOR A 4, (a cada examen tipus test).**

## Objectius

L'assignatura **Tractament mèdic-quirúrgic de les disfonies** és una assignatura optativa que s'imparteix en el quart curs del segon semestre del Grau de Logopèdia.

El llenguatge constitueix una funció exclusivament humana i de gran complexitat, que ens permet posar de manifest la nostra personalitat i expressar els nostres sentiments, pel que podem dir que la veu és la carta de presentació de la persona. Tanmateix, alguns trastorns de la veu, com la disfonia crònica, poden desencadenar en els pacients importants desequilibris emocionals com depressió i l'aïllament social, etc.

Aquestes realitats han donat un nou enfoc del diagnòstic i el tractament dels trastorns de la veu. El tractament rehabilitador del logopeda ha passat de ser una opció escassament utilitzada a convertir-se en part imprescindible del procés de recuperació. En alguns casos, com en els trastorns funcionals i en els pacients professionals de la veu, l'ús de la tècnica en "sandvitx" (logopèdia + cirurgia + logopèdia) i especialment el tractament rehabilitador s'ha convertit en la primera opció.

A més a més, hem de tenir en compte que els trastorns de la veu afecten milions de persones i la majoria de malats amb aquesta patologia no tenen alteracions anatòmiques de la laringe, per la qual cosa el seu tractament és fonamentalment rehabilitador pel logopeda.

Tot això fa necessari que aquesta assignatura sigui impartida en el grau de logopèdia, on l'estudiant que la cursi adquirirà coneixements que li permetran ser capaçs de desenvolupar la seva tasca rehabilitadora.

Els otorinolaringòlegs (ORL) solen ser sovint els primers a ser consultades quan hi ha alguna alteració de la veu. L'avanç en la comprensió de la fisiopatologia gràcies als protocols multidisciplinaris dels laboratoris de veu han revolucionat el diagnòstic i el tractament de les alteracions de la veu.

El 1971 Von Leden i Arnold 1971 van introduir el terme de "*Fonocirurgia*" com aquelles actuacions quirúrgiques sobre patologia no oncològica de la veu, que tenen com a objectiu modificar, millorar o restaurar l'emissió vocal gràcies als progressos tècnics representats per la laringoscòpia per suspensió i la utilització del microscopi quirúrgic i de les eines especialment dissenyades.

Els especialistes ORL sabem que una bona part de les lesions que s'ha hagut de tractar mitjançant la *Fonocirurgia*, s'han originat i desenvolupat per una mala utilització dels mecanismes de la producció de la veu, per la qual cosa si retirem la lesió, però no corregim aquests mecanismes desencadenants o afavoridors de la patologia no haurem fet correctament el tractament.

Per la qual cosa, s'ha de tenir sempre present que un bon tractament per mitjà de la *Fonocirurgia* només es pot concebre mitjançant una estreta col·laboració entre cirurgia (ORL), foniàtria i logopeda. Les competències respectives es complementen, sent l'un responsable de l'acte quirúrgic, l'altre del anàlisi funcional i de la reeducació vocal.

La cirurgia parcial de la laringe per patologia oncològica persegueixen una doble finalitat: la curació del pacient, i la conservació de la deglució i de la fonació per vies naturals. L'objectiu de la rehabilitació logopèdica en els pacients que ho necessiten és buscar mecanismes de compensació que permetin a la laringe operada a adaptar-se a les noves funcions d'esfínter i vibració, restaurant prioritàriament la deglució normal i aconseguint una fonació adequada per la comunicació del pacient. El logopeda començarà la teràpia donant prioritat a la reeducació dels trastorns de la deglució.

A l'especialista d'ORL li correspon diagnosticar l'etiologia de la disfonia i indicar les necessitats de tractament que poden ser: tractament farmacològic, quirúrgic i rehabilitador o logopèdic, o un tractament mixt. El cirurgià indica l'inici de la rehabilitació en funció de l'evolució post quirúrgica del pacient a més del seu estat general. Però un cop realitzat el diagnòstic i el tractament corresponent la necessitat del tractament logopèdic i la responsabilitat d'establir les pautes i el tipus d'exercicis són competència del propi logopeda.

### **OBJECTIUS DE LES CLASSES TEÒRIQUES**

1. En cursar aquesta assignatura l'alumne podrà iniciar-se en el tractament rehabilitador de la veu sobre els quals òbviament haurà d'aprofundir. La qual cosa li permetrà desenvolupar protocols d'actuació logopèdica.
2. Donar els coneixements per poder treballar en equips multidisciplinaris, intercanviant informació amb els altres professionals ORL que intervenen en el diagnòstic, tractament i evolució del pacient. Es fa èmfasi en els factors de risc sobretot els signes i símptomes que ens han de fer sospitar que estem davant d'una recidiva tumoral. Així, un logopeda ha de saber interpretar un informe mèdic.
3. Saber discriminar les necessitats de tractament logopèdic, planificar i posar-lo en pràctica, sense oblidar les necessitats i preferències del pacient per un tipus o altre de tractament. El tractament logopèdic ha passat de ser una opció escassament utilitzada a convertir-se en part imprescindible del procés de recuperació.

Amb el temari de l'assignatura Tractament medicoquirúrgic de les disfonies els estudiants d'aquesta assignatura aprendran a relacionar els coneixements ja adquirits en l'assignatura d'anatomia i fisiologia, malalties laríngies i de la cavitat de ressonància: valoració i intervenció, aprendran a discriminar entre veu normal i patològica i els procediments mèdic quirúrgics de què disposem els ORL per tractar les malalties que cursen amb alteracions de la veu. També serà capaç de desenvolupar protocols d'actuació logopèdica.

### **Competències**

- Actuar d'acord amb el codi deontològic de la professió: respectar el secret professional, aplicar criteris professionals de finalització i derivació dels tractaments.
- Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
- Demostrar que es comprenen els trastorns de la comunicació, el llenguatge, la parla, l'audició, la veu i les funcions orals no verbals.
- Exercir la professió respectant l'autonomia del pacient i els seus determinants genètics, demogràfics, culturals i econòmics; aplicar els principis de justícia social i comprendre les implicacions ètiques de la salut en un context mundial en transformació.
- Explicar i argumentar el tractament seleccionat.
- Treballar en equips intradisciplinaris i interdisciplinaris.
- Utilitzar les tècniques i els instruments d'exploració propis de la professió i registrar, sintetitzar i interpretar les dades aportades integrant-les al conjunt de la informació.

### **Resultats d'aprenentatge**

1. Comprendre que el pacient té dret a prendre decisions respecte al procés terapèutic, un cop ha estat informat dels beneficis i els riscos associats a les intervencions proposades.
2. Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
3. Descriure l'etiologia i les característiques de les disfonies.
4. Descriure les característiques del llenguatge en persones amb implant coclear.
5. Descriure les conseqüències de les laringectomies sobre la comunicació dels pacients.
6. Explicar quines són les tècniques d'intervenció disponibles tenint en compte les característiques de cada cas.
7. Exposar, respecte als casos vistos en les pràctiques, quines explicacions sobre la patologia i sobre les opcions terapèutiques s'haurien d'oferir al pacient o als familiars a fi de capacitar-los per prendre una decisió autònoma sobre aquest tema.
8. Interpretar els resultats de les tècniques d'exploració otorinolaringològica i integrar les dades esmentades amb les tècniques d'avaluació logopèdica

9. Mostrar respecte pels pacients.
10. Treballar en equips intradisciplinaris i interdisciplinaris.

## Continguts

### TEMARI

1. Fisiologia de la comunicació oral. Aspectes generals de la veu. Veu parlada.
2. Exploració clínica de la veu. Atenció de la veu professional (veu cantada).
3. Trastorns de la comunicació verbal. Disfonia: etiologia, fisiopatologia, diagnòstic, diagnòstic diferencial i mètodes terapèutics. Incapacitat laboral de la disfonia.
4. Cures i educació vocal per a professionals de la veu. Tractament de les disfonies agudes en professionals de la veu.
5. Trastorns funcionals de la laringe: respiratoris i protectors. Tractament dels mateixos.
6. Rehabilitació vocal. Higiene vocal. Qualitat de vida en els trastorns de la veu.
7. Tractament mèdic dels trastorns de la veu: Tòxics, fàrmacs, al·lèrgia, infeccions de les vies respiratòries superiors i inferiors, síndrome de tensió muscular. Disfonies relacionades amb tractament mèdic. Repòs vocal.
8. Tractament mèdic de les disfonies inflamatòries i endocrines.
9. Manifestacions de faringe i laringe per reflux gastro-esofàgic. Tractament mèdic i quirúrgic.
10. Tractament mèdic quirúrgic de les malformacions laríngies. Tractament conductual, metge i quirúrgics de les disfonies infantils: Indicacions, complicacions i resultats.
11. Disfonies d'origen neurològic. Disfonies espasmòdiques. Paràlisi laríngia bilateral. Injecció de toxina botulínica en disfonia espasmòdica. Estimulació elèctrica del múscul laringi.
12. Diagnòstic i tractament dels traumatismes laringis externs i interns i les seves seqüeles. Diagnòstic i tractament de les paràlisis laríngies perifèriques. Moment de la intervenció i tècniques de reparació.
13. Fono microcirurgia. Història, principis i desenvolupament, indicacions, valoració i planificació del preoperatori, tècniques quirúrgiques, complicacions i resultats. Atenció preoperatòria i postoperatòria (intervenció del foniatra).
14. Cirurgia de lesions laríngies benignes i funcionals. Nòduls vocals, pòlips, papil·lomes, edema de Reinke, granulomes, membranes, quists, neoplàsies benignes.
15. Lesions malignes de laringe. Indicacions (radioteràpia, quimioteràpia i cirurgia), tècniques quirúrgiques (cordectomia, laringectomia parcial, laringectomia total, dissecció del coll), complicacions i resultats. Traqueotomia. Reconstrucció dels defectes de la faringe i esòfag.
16. Reinserció i seguiment mèdic del pacient laringectomitzat. Situació de la parla després del tractament del carcinoma de laringe. Rehabilitació de la parla després del tractament del carcinoma de laringe. Impacte psicosocial i qualitat de vida després del diagnòstic i tractament del càncer de laringe.
17. Tècniques quirúrgiques de rehabilitació vocal després laringectomia total. Fístules fonatòries. Instrumentació, indicacions, complicacions i resultats. Pròtesis fonatòries.
18. Cirurgia de l'esquelet de la laringe. Indicacions, tècniques: tiroplàstia, abducció d'aritenoides, procediments combinats. Complicacions i resultats.
19. Valoració i tractament quirúrgic de la laringe lesionada: cicatrius de les cordes vocals, estenosi laringotraqueals. Moment de la intervenció, tècniques de reparació, fèrules i empelts, tractament addicional.
20. Làser en la fono microcirurgia. Instrumentació, indicacions, complicacions i resultats.
21. Tractament mèdic-quirúrgic dels trastorns de la deglució: Indicacions, complicacions i resultats. Traqueostomia i problemes deglutoris.
22. Tractament medicoquirúrgic de les patologies que produeixen disfàgia oro faríngia o aspiració. Nutrició enteral, gastrostomia.

## Metodologia

### Sessions de temari

Exposició dels temes teòrics amb material iconogràfic estimulant la discussió de la matèria.

### Pràctiques Hospital

Les pràctiques tindran lloc a consultes externes d'Otorinolaringologia en 1a planta annexos de l'Hospital Universitari Vall d'Hebron.

Els alumnes estaran integrats en un equip assistencial en consultes externes: observaran com es realitza les exploracions complementàries diagnòstiques (endoscòpies, estroboscòpies, etc.), evolució i observació de les alteracions anatòmiques i funcionals després del tractament.

Els alumnes que ho desitgin aniran a quiròfan per observar els diversos passos de la fono microcirurgia (preparació per a la cirurgia, instrumental i tècniques, etc.).

Tots els alumnes en gestió acadèmica es repartiran en 6 grups. Cada grup assistirà 2 dies , prèviament assignats, a l'hospital de 9 a 15 hores). No es podran realitzar canvis.

### Presentació del cas clínic

Realització d'un treball pràctic sobre un cas clínic que proposarà el professor. S'haurà de fer una revisió bibliogràfica sobre el tema, lliurar per escrit al professor i defensar en públic, les setmanes d'avaluació.

## Activitats formatives

| Títol                              | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge      |
|------------------------------------|-------|------|-------------------------------|
| Tipus: Dirigides                   |       |      |                               |
| Classes teòriques                  | 22    | 0,88 | 1, 3, 4, 5, 6, 8              |
| Pràctiques Hospital                | 12    | 0,48 | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10    |
| Tipus: Supervisades                |       |      |                               |
| Exposició i defensa del cas clínic | 4     | 0,16 | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10    |
| Tutoria presencial revisió treball | 6     | 0,24 | 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10       |
| Tipus: Autònomes                   |       |      |                               |
| Elaboració del treball             | 20    | 0,8  | 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10       |
| Estudi de matèria                  | 45    | 1,8  | 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10       |
| Preparació presentació cas clínic  | 15    | 0,6  | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 |
| Revisió bibliogràfica              | 22    | 0,88 | 1, 3, 4, 5, 6, 8              |

## Avaluació

Les competències d'aquesta assignatura seran avaluades:

Contingut teòric:

Examen tipus test, amb preguntes de 5 alternatives de les quals només una és correcta. L'examen inclourà almenys dues preguntes per tema, encara que aquest nombre es podrà incrementar en funció dels continguts teòrics i la rellevància d'aquests a l'hora de consolidar les bases teòriques de l'assignatura. Tres preguntes malament resten una bé. Només una opció és la correcta. La nota mínima per aprovar la matèria és 5. Representa el 40% de la nota de l'assignatura. Es obligatori assistir al 80% de las classes teòriques.

Pr  
: T  
TII

## Tractament medicoquirúrgic de les disfonies 2014 - 2015

Pràctiques de l'hospital: S'avaluarà l'assistència i implicació de l'alumne, la presentació i defensa del cas clínic juntament amb el seu lliurament, SUPOSARÀ UN 40% DE LA NOTA FINAL.

L'assistència a totes les pràctiques serà OBLIGATÒRIA I SUPOSARÀ UN 20% de la nota final i cada alumne lliurarà un resum sobre els casos clínics vistos a consultes.

S'establirà un mínim de nota per cada mòdul d'avaluació a partir del qual l'estudiant estarà en condicions de superar l'assignatura.

Nota final . De l'assignatura estarà conformada per la següent fórmula: Contingut teòric equival al 40% + Cas clínic suposa el 40% de la nota final + l'assistència a les pràctiques equival al 20% de la nota final. Per fer aquest càlcul ponderat és necessari haver obtingut com a mínim un 4.

Estudiant presentat: quan l'estudiant lliura evidències d'aprenentatge amb un pes que com a mínim sigui del 40%.

Superació de l'assignatura: quan l'estudiant té una nota final de 5 o més punts, sent imprescindible haver assistit al 80% de les classes teòriques i haver assolit a la prova test un 5 com a mínim.

### Activitats d'avaluació

| Títol                                                   | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge      |
|---------------------------------------------------------|-----|-------|------|-------------------------------|
| Asistencia a la práctica clínica                        | 20% | 0     | 0    | 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10          |
| Preparación y presentación del caso clínico del trabajo | 40% | 2     | 0,08 | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 |
| Prueba objetiva de respuesta múltiple                   | 40% | 2     | 0,08 | 1, 3, 4, 5, 6, 8              |

### Bibliografia

1. Courtat P., Peytral C, Elbaz P. Exploraciones funcionales en ORL. Ed. Massón. Barcelona 1994
2. Cobeta, I. - Nuñez, F. - Fernández, S. Patología de la Voz. Editorial: Marge Books 2014
3. Hirano, H. Clinical examination of voice. Springer. Berlín 1981.
4. Sataloff R.T. Professional voice. Raven Press. New York 1991.
5. Le Huche F, Allali A. La voz Tomo (1, 2, 3, 4). Ed. Massón. Barcelona 2004
6. Ramírez C. Manual de Otorrinolaringología, Ed. McGrawHill. Madrid 2007
7. Educación de la voz. Anatomía, patologías y tratamiento. Ed Ideaspropias. 2004.
8. Núñez F., Maldonado, Suárez C. Cuidados y rehabilitación del paciente traqueotomizado. Servicio de publicaciones Universidad de Oviedo. 2000
9. Puyuelo M. Casos Clínicos en logopedia. Ed. Massón 1997
10. Novo JJ, Videgain J, Videgain G. et al. Tratamiento conservador en el carcinoma de laringe. Ponencia oficial del XV Congreso de la Sociedad Vasca de ORL. Ed. Universidad del País Vasco. Bilbao 2001.
11. Casado J. C. La evaluación clínica de la voz. Fundamentos médicos y logopédicos. Ed. Aljibe. Málaga 2002.
12. Menaldi J. La Voz Patológica. Ed. Panamericana 2002
13. Suárez A. Martínez J.D., Moreno J.M, García ME. Trastornos de la voz. Estudio de casos. Ed. EOS 2003.
14. Bleeckk. Disfagia: Evaluación y reeducación de los trastornos de la deglución. Ed. McGrawHill 2004.
15. Jaume G, Tomas M. Manejo de la disfagia y aspiración. Ed. Ergon 2007
16. Navarro S., Navarro F., Romero P. Voz: Trastornos y rehabilitación. Ed. CEP 2007
17. Casado J. C. Pérez A. Trastornos de la voz: Del diagnóstico al tratamiento. Ed. Aljibe. Málaga 200
18. Calais-Germain, B. - Germain, F. Anatomía para la voz. entender y mejorar la dinámica del aparato vocal. Editorial: La liebre de marzo 2014.
19. GUIA PRACTICA PARA LA ELABORACION DE INFORMES LOGOPEDICOS. Mendizábal, N. - Santiago, R. - Jimeno, N. - García, N. - Díaz-Emparanza, M .Editorial: Medica Panamericana . 2013